

Tijdschriften

Music Analysis

voor lidmaatschap:
Blackwell Publishers Ltd.
108 Cowley Road
Oxford OX4 1JF
United Kingdom

Wie in de jongste editie van *Music Analysis* (maart 1996) het artikel "Maximally Smooth Cycles, Hexatonic Systems, and the Analysis of Late-Romantic Triadic Progressions" van Richard Cohn, of Linda Popovic's artikel "Liszt's Harmonic Polymorphism: Tonal and Non-Tonal Aspects in Héroïde Funèbre" wil lezen, moet vertrouwd zijn met

270

275

diva

fp

p

fpp

pp

Voorbeeld 1a

Brahms, *Concerto for Violin and Cello*, first movement, bars 270-79.

A^b+ $G^{\#-}$ $E+$ $E-$ $C+$ $C-$ A^b+ $G^{\#-}$ E^7

voorbeeld 1b

Reduction of a. + = major, - = minor.

de zogenaamde 'Set-class Theory'. Beide artikelen maken gebruik van deze, in Amerika gevormde, analysemethode en gaan ervan uit dat de grondslagen bij de lezer bekend zijn. Dat deze methode soms een hoog abstractieniveau bereikt laten de hier afgedrukte voorbeelden uit "Maximally Smooth Cycles ..." zien. De abstractie van 1a naar 1b is een bekende stap, maar vervolgens wordt de kwaliteit van de akkoordprogressie in de volgende wiskundige termen omschreven:

(a) $SC(A)$ is the T_n/T_n set-class of which pc set A is a member

(b) $\#A$ is the cardinality of set A

(c) $A \Delta B = (A \cup B) - (A \cap B)$, the symmetric difference of sets A and B

an *MS-cycle* is defined as an ordered set X of pc sets $\langle X_1, X_2, X_3 \dots X_n \rangle$ such that

(d) $\#X > 3$ min. cycle-length constraint

(e) $X_1 = X_n \neq X_2 \neq \dots \neq X_{n-1}$ definition of a cycle

(f) $SC(X_j) = SC(X_k)$, for all j, k, $k \leq n$ set-class consistency

Deze vorm van analyseren is nagenoeg onbekend in Nederland en een uitgebreid artikel over dit onderwerp zou een goede bijdrage zijn om deze leemte op te vullen.

'Set-class Theory' is in de jaren veertig door de Amerikaanse componist Milton Babbitt ontwikkeld als analysemethode voor seriële muziek. Babbitt gebruikt hiervoor termen die hij leent uit de wiskunde en de logica (Babbitts vader was wiskundige en zelf werkte hij mee aan wiskundige onderzoeken).¹ Zo is in de wiskunde een 'set' een verzameling objecten die door een gegeven formule kan worden omschreven. Als men dit vertaalt naar muziek dan kan een object een toon zijn, een reeks, maar ook een akkoord of een akkoordprogressie. In het artikel "Maximally Smooth Cycles ..." van Richard Cohn zijn bijzondere akkoordprogressies uit de muziek van Brahms (zie voorbeeld 1), Wagner, Mahler, Liszt en Franck onderwerp van analyse. Het artikel is in de eerste plaats opvallend omdat het de 'Set-class'-methode, ontworpen voor seriële muziek, gebruikt voor tonale muziek. De akkoordprogressies die in dit artikel besproken worden, hebben gemeen-

schappelijk dat ze enkel majeur- en mineurdrieklanken bevatten die in tertsrelatie tot elkaar staan. De stemvoering tussen de verschillende akkoorden is chromatisch (voorbeeld 1 is één mogelijkheid van een 'maximally smooth cycle'). Met het functionele systeem zijn deze progressies niet te verklaren maar door middel van 'Set-classes' is een hexatonisch systeem op te bouwen waarmee de interne logica van dergelijke akkoordprogressies te begrijpen is. De wijze waarop Cohn een raamwerk creëert dat het idiosyncratische gedrag van majeur- en mineurdrieklanken onderzoekt is overtuigend en bevat zeer fraaie voorbeelden uit de hoog-romantische literatuur.

Het tijdschrift *Music Analysis* bevat nog twee andere artikelen: het eerder genoemde "Liszt's Harmonic Polymorphism ..." van Linda Popovic en "Chord as Motive: The Augmented-Triad Matrix in Wagner's Siegfried Idyll" van Mark Anson-Cartwright. Deze in totaal drie artikelen vormen een drieluik dat harmonische fenomenen in de romantische literatuur als onderwerp heeft. Dit zou kunnen betekenen dat de drie artikelen bij elkaar meer zijn dan de afzonderlijke delen. Dit is hier helaas niet het geval doordat het kwaliteitsverschil tussen het eerste artikel en de twee daarop volgende te groot is.

Het artikel van Popovic breekt een lans voor de innoverende harmoniek van Liszt. De schrijfster wil, door middel van een analytische interpretatie van *Héroïde Funèbre*, het begrip voor Liszts harmonische taal vergroten. Om dit te bereiken gebruikt Popovic naast de 'Pitch-class Set'-analyse ook Schenkeriaanse voor-, midden- en achtergrondmodellen en het harmonisch functionele systeem. In de analyse vestigt zij de aandacht op het samengaan van tonale en niet-tonale eigenschappen binnen eenzelfde muzikale ruimte.

Naar mijn idee is dit project, met een nogal hybride analysemethode, te ambitieus gesteld. Hoewel de *Héroïde Funèbre* van Liszt harmonisch zeker interessant genoemd mag worden, gaat het wat ver om voorhoudingsakkoorden onder de noemer niet-tonale eigenschappen te rubriceren. Op deze manier kan men bij iedere componist niet-tonale eigenschappen vinden. Popovic schiet in haar artikel nog op meerdere fronten vrolijk langs de kern, wat haar betoog weinig aannemelijk maakt.

Ook het artikel van Mark Anson-Cartwright "Chord as Motive ..." laat na lezing een gevoel van teleurstelling achter. Anson-Cartwrights artikel is een soort spoorboekje waarmee we Wagners *Siegfried Idyll* kunnen doorkomen. Hij laat op weinig sprankelende wijze

¹ Zie bijvoorbeeld Milton Babbitt, *The Function of Set Structure in the Twelve-tone System*, 1946.

zien dat de overmatige drieklank niet alleen een belangrijke klankkarakteristiek van de *Siegfried Idyll* is - hij vergelijkt dit akkoord met de betekenis van het 'Tristan'-akkoord in de opera *Tristan und Isolde* -, maar ook de tonale structuur van het werk bepaalt. Wagner moduleert in de *Siegfried Idyll* van E via As en C naar E, wat opgeteld een overmatige drieklank oplevert.

Op bladzijde 64 en 65 licht het artikel even op doordat de schrijver een poging waagt om de gebruikte toonsoorten te verklaren vanuit een (hypothetische) programmatische achtergrond. Hij vergelijkt de gebruikte toonsoorten met andere werken van Wagner en citeert een gedicht dat Wagner in die tijd aan zijn vrouw Cosima schreef, om zo een mogelijke verklaring voor het tonale verloop te geven. Na deze twee bladzijden verzandt het artikel echter alweer spoedig in een soort muzikale boekhouderij.

Naast de drie artikelen bevat het tijdschrift nog een 'critical forum' met bijdragen van Brian Hyer: "Before Rameau and after", Anthony Pryer: "Nattiez's Music and Discourse: Situating the Philosophy", Peter McCallum: "Christopher Reynolds, Lewis Lockwood and James Webster (eds.), Beethoven Forum, Vol. 2", en John Rink: "Conference Report: Joint Meetings of the American Musicological Society, Center for Black Music Research and Society for Music Theory (Grand Hyatt Hotel, New York, 1-5 November 1995)".

Music Analysis verschijnt sinds 1982 drie keer per jaar in maart, juli en oktober. Het tijdschrift kost £ 56 per jaar of £ 18 per nummer.

PATRICK VAN DEURZEN

(Patrick van Deurzen is publicist en als docent muziektheorie verbonden aan het Rotterdams Conservatorium, waar hij tevens coördinator van de theorieafdeling is.)